

TISZATÁJ KÖZALAPÍTVÁNY

Cím: 4450 TISZALÖK, RÁKÓCZI ÚT 14. SZÁM

KEOP 3.1.2. KIÍRÁS

ELŐZETES MEGVALÓSÍTHATÓSÁGI TANULMÁNY

„Természeti értékeink jó kezelése prioritási tengely”

KEOP-3.1.2. kódszámú konstrukció

Élőhely-helyreállítás alcél

***A TISZATÁJ KÖZALAPÍTVÁNY KESZNYÉTENI TK-BAN LÉVŐ
ÁRTÉRI RÉTJEINEK, ÉS A BASKÓN LÉVŐ HEGYI RÉTJEINEK A
REHABILITÁCIÓJA***

Tiszalök, 2008. október 31.

A projektek az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósulnak meg.

TARTALOMJEGYZÉK

1. ÖSSZEFOGLALÓ.....	4
1.1. A PROJEKT RÖVID CÉLJA	4
1.2. A PROJEKT ÁLTAL ELVÁRT EREDMÉNY(EK)	4
1.3. A PROJEKTGAZDA RÖVID BEMUTATÁSA	5
1.4. A PROJEKT HOSSZÚ TÁVÚ FENNTARTHATÓSÁGA, ANNAK GARANCIÁI:	5
1.5. A PROJEKT ELŐKÉSZÍTETTSÉGE.....	6
1.6. A PROJEKT ELŐKÉSZÍTÉS PÉNZÜGYI ÉS IDŐBELI ÜTEMTERVE.....	6
1.7. A MEGVALÓSÍTÁS FŐBB FÁZISAI, BECSÜLT IDŐIGÉNYE ÉS KÖLTSÉGE	6
1.8. A PROJEKT MEGVALÓSÍTÁSÁVAL ÉS MŰKÖDTETÉSÉVEL KAPCSOLATOS FONTOSABB KOCKÁZATOK.....	8
2. A PROJEKTGAZDA ÉS PROJEKTMENEDZSMENT SZERVEZET BEMUTATÁSA.....	10
2.1. A PROJEKTGAZDA ADATAI A PROJEKT ELŐKÉSZÍTÉS	10
2.2. AZ ELŐKÉSZÍTÉSÉRT FELELŐS PROJEKTMENEDZSMENT SZERVEZET BEMUTATÁSA, ÁLTALÁNOS ADATAI.....	11
2.3. PROJEKT MEGVALÓSÍTÁSÉRT FELELŐS PROJEKTMENEDZSMENT SZERVEZET KONCEPCIÓJA	13
2.3.A. A PROJEKTJAVASLATOT BENYÚJTÓ SZERVEZET ÉS A PROJEKTVEZETŐ MENEDZSMENTTAPASZTALATÁNAK BEMUTATÁSA	15
<i>A projektet benyújtó szervezet menedzsmenttapasztalatai és referenciái.....</i>	<i>15</i>
<i>A projektvezető menedzsmenttapasztalatai és referenciái.....</i>	<i>17</i>
1. MELLÉKLET.....	18
3. HÁTTÉR, KÖRNYEZET	19
3.1. AZ ÉRINTETT TERÜLET(EK) TERMÉSZETI, FÖLDRAJZI BEMUTATÁSA	19
3.1.1. <i>A terület természeti környezete</i>	<i>19</i>
3.1.2. <i>Jellemző településszerkezet, terület beépítettsége</i>	<i>21</i>
3.1.3. <i>Kistérségi besorolás</i>	<i>21</i>
3.2. TÁRSADALMI KÖRNYEZET BEMUTATÁSA	21
4. A FEJLESZTÉS SZÜKSÉGSZERŰSÉGÉNEK ISMERTETÉSE	23
4.1. JOGSZABÁLYI, SZAKPOLITIKAI KERETEK.....	23
4.2. A FEJLESZTÉS ELŐTTI (JELENLEGI) ÁLLAPOT ISMERTETÉSE, A FEJLESZTÉS/BEAVATKOZÁS SZAKMAI SZÜKSÉGSZERŰSÉGE, „PROBLÉMA” MEGHATÁROZÁSA	23
4.3. A PROJEKTJAVASLAT ÁLTAL ELÉRENDŐ CÉLOK KITŰZÉSE	24
4.4. INDIKÁTOROK	25
4.5. A PROJEKTJAVASLAT CÉLCSOPORTJAI.....	26
5. A FEJLESZTÉS MEGVALÓSÍTÁSÁNAK MÓDJA	27
5.1. „0” VÁLTOZAT – PROJEKT NÉLKÜLI ESET	27
5.1.1. <i>A beavatkozás nélkül várható hatások és következmények bemutatása.....</i>	<i>27</i>
- Ökológiai hatások, műszaki jellemzők meghatározása.....	27
- Költségek (működési és fenntartási) és bevételek	28
5.1.2. <i>Kockázatok</i>	<i>28</i>
5.2. PROJEKT/ALPROJEKT KONCEPCIÓ BEMUTATÁSA	28
5.2.A. <i>A Tiszatáj Közalapítvány Kesznyéte TK-ban lévő ártéri rétjeinek, és a Baskón lévő hegyi rétjeinek a rehabilitációja c. alprojekt fejlesztési koncepciójának leírása, összefoglaló ismertetése</i>	<i>30</i>
5.2.A.1. Főbb műszaki paraméterek számszerűsítése; megvalósítani kívánt létesítmények:.....	30

5.2.A.2.	Költségek (működési, fenntartási) és bevételek.....	30
5.2.A.3.	.Tulajdonviszonyok	30
5.2.A.4.	Várható eredmények, hatások bemutatása (ökológiai, gazdasági, társadalmi)	31
5.2.A.5	. Kockázatok.....	31
6.	A PROJEKT ÜTEMEZÉSE	33
6.1.	A PROJEKT ELŐKÉSZÍTETTSÉGÉNEK BEMUTATÁSA	33
6.2.	INTÉZKEDÉSI TERV A PROJEKT ELŐKÉSZÍTÉSRE	33
6.3.	RÖVIDÍTÉSEK	34
6.4.	A PROJEKT MEGVALÓSÍTÁSÁNAK ÜTEMTERVE	35
7.	A TANULMÁNY MELLÉKLETEI	37

1. ÖSSZEFOGLALÓ

1.1. A projekt rövid célja

A Kesznyéteni Tájvédelmi Körzetben, valamint a „Zempléni-hegység a Szerencsi-dombsággal és a Hernád-völgygel” elnevezésű Natura 2000-es területen (HUBN-10007) Baskón, a természetvédelmi értékek számára ideális élőhely struktúra helyreállítása, az ezekhez kötődő életközösségek, továbbá ezen életközösségekhez köthető zászlóshajófajok (kiemelten a Natura 2000 jelölőfajok) fennmaradásának biztosítása, állományuk növelése.

A fejlesztés során a cél mindkét területi egységen az ott korábban folytatott intenzív nagyüzemi gazdálkodás bevezetése előtt jellemző, hagyományos tapasztalati paraszti gazdálkodás által kialakított természeti állapot visszaállítása, a rehabilitált élőhelyek megóvásának, fejlesztésének igényéhez illeszkedő új gazdálkodási rend feltételeinek a megteremtése valamint a természetvédelmi oltalom alatt álló fajok és azok egyedei számának a növelése.

A fejlesztés nem előzmények nélküli, jelen tevékenységek a Kesznyéteni TK-ban a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság által korábban KKA és Phare támogatásból végzett vizes élőhely rehabilitációs munkákhoz illeszkednek.

1.2. A projekt által elvárt eredmény(ek)

A projekt során a természetvédelmi érdekekhez igazodó komplex élőhely fejlesztési tevékenység valósul meg. Ennek egyik fő eleme a legeltetés és kaszálás megszűnése következtében a degradáció jeleit mutató füves élőhelyekről a betelepült fás szárú növényzet, és az adventív növényfajok eltávolítása. A Kesznyéteni TK területére jellemző a többsoros övzátonyok, és a közöttük lévő mélyebb részek váltakozása. Korábban a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság a vizes élőhely rehabilitációs munkálatok keretében a vizes élőhelyek vízellátását megoldotta, de az övzátonyok között kialakult stabil vizű mocsarak a füves élőhelyek megközelítését megnehezítették. Második elemként ezért szükséges a tradicionális „szénahordó utak”-at megemelni, és átereszekkel, zsilipekkel ellátni, hogy a gyepkezelést végző gépek, a legelő állatállomány, és egyben a természetvédelmi kezelést szolgáló munkatársak közlekedése zavartalan legyen a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság (BNPI) által természetvédelmi célból magasan tartott talajvízszint ellenére. Harmadik elemként a helyreállított gyepterületek folyamatos kezelését biztosító állatállomány őrzését szolgáló lakókocsi és villanypásztor, valamint egészséges ivóvízzel történő ellátását szolgáló itatók, és napelemes szivattyúk beszerzése szerepel. A baskói rétek a Zemplén szívében helyezkednek el, az állattartás 1990 után itt gyakorlatilag megszűnt, a korábbi kaszálók, legelők becserjésedtek, majd megindult a beerdősödésük. A projekt mindkét célterületen a gyepterületek visszaállítását célozza, a korábban itt élő, nagy fajkészletű állat- és növényvilág visszatelepedésének feltételrendszerét megteremtve. Ezek között nagy számban vannak a ma már kiemelt természeti értéket képviselő fajok.

A fejlesztésben megcélzott tevékenységek a Kesznyéteni Natura 2000 terület 2 jelölő élőhelyének, 41 jelölő madárfaja közül 21-nek biztosítanak kedvezőbb életfeltételeket, a „Zempléni-hegység a Szerencsi-dombsággal és a Hernád-völgygel” Natura 2000 terület 2 jelölő élőhelyének 10 fajából 7 számára biztosítanak kedvezőbb életfeltételeket, ami várhatóan a természetességi állapotok és az állományviszonyok javulásában is meg fog mutatkozni.

1.3. A projektgazda rövid bemutatása

A projektgazda Tiszatáj Közalapítvány alapításának időpontja 1995. október 12., a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Bíróság a Pk. 60.088/1995/10. számon vette nyilvántartásba.

Az alapító okirat az alapítvány céljait a következőkben határozta meg: „A Tisza-völgy és tájtörténetileg hozzákapcsolódó területek, valamint az Északi-középhegység térségének természeti értékei feltárásával, megóvásával és megismertetésével kapcsolatos feladatok, továbbá az egészséges emberi környezet kialakítása érdekében szükséges tennivalók szervezésével kapcsolatos feladatok ellátásának segítése, szervezése, és megvalósítása.”

A közalapítvány eddigi működése során a súlypontot a következő tevékenységekre helyeztük:

- Természeti értékekben gazdag területek hosszú távú védelmének biztosítása a tulajdonjog megszerzésén keresztül. Közel 2400 hektár, javarészt gyeperős és kivett, mocsár művelési ágú terület került a tulajdonunkba hazai és külföldi támogatóink anyagi segítségével.
- A területek természetvédelmi kezelése, természetvédelmi, természeti értékekben gazdag területek tájrehabilitációja.
- A védett állat- és növényfajok aktív védelme.
- Sérült, beteg vadon élő állatok kórházának, átmeneti menhelyének üzemeltetése.
- Környezeti nevelés, tudatformálás.
- Hátrányos helyzetű térségek környezetvédelmi és ökológiai szempontú fejlesztése.
- Hagyományos gazdálkodási formák alkalmazása, népszerűsítése.

A projektgazda munkatársai bevonásával az elmúlt években feladatai ellátása során számos sikeres hazai és uniós pályázatot valósított meg.

Esélyegyenlőség és fenntarthatóság: A beruházás megvalósítása után helyreállított élőhelyek széna termése lehetővé fogja tenni, hogy a privatizációs folyamatok következtében magánkézbe került és felszántott legeltetési társulati birtokok funkcióját továbbéltetve az állattenyésztő kisbirtokosok számára megfelelő téli szalastakarmány álljon rendelkezésre. Lehetővé téve azt, hogy a kis állattenyésztő gazdaságok ne adják fel a gazdálkodásukat a terjeszkedő, csak növénytermesztéssel foglalkozó nagybirtokoknak átengedve a saját földjeiket. Megélhetésüket helyben találják meg, és életminőségük ne legyen rosszabb, mint amit a városokba költözve érhetnének el.

A kivitelezés során munkalehetőség keletkezik a rosszul képzett, roma helyi lakosság számára. Elmondható, hogy a természet- és környezetvédelemmel kapcsolatos összes tevékenység közvetlenül és részben közvetetten is a fenntartható fejlődést szolgálja, így a pályázó Tiszatáj Közalapítvány tevékenységeinek végzése során is ezt a célt szolgálja. A projekt megvalósítása révén a természetes élőhelyek állapotának javításával ez a cél még kielégítőbben szolgálható ki.

1.4. A projekt hosszú távú fenntarthatósága, annak garanciái:

A közalapítvány több mint 200 szürke marhája és a már meglévő széna betakarító gépsora a tárgyi, míg az állomány után járó agrár-támogatások az anyagi feltételeit biztosítják a fás szárú és az adventív növényektől megszabadított gyepterületek hosszú távú

fenntarthatóságának. A műszaki beavatkozások, a beépített műtárgyak, pontosan megtervezett, szakszerű kivitelezése a projekt fenntarthatóságának, „üzemeltetésének” tárgyi feltételeit biztosítja.

1.5. A projekt előkészítettsége

A Tiszatáj Közalapítvány megalapítása óta „lámpásként” kíván szolgálni a gye- és mocsár területek természetvédelmi célú rehabilitációja, és később ezek környezetbarát kezelése terén. Meghatározó szerepet játszottunk az NVT agrár-környezetgazdálkodási programjának tervezése, és bevezetése során. A Borsodi Mezőség Érzékeny Természeti Terület programjának előkészítése és bevezetése, valamint a Taktaköz Érzékeny Természeti Terület előkészítése során részt vettünk a szakmai munkában. Ennek elismeréseképpen 2001-ben az FVM agrár-környezetvédelmi tájközponttá nyilvánította a közalapítvány Kesznyétenben lévő gazdálkodási központját. Itt mutatjuk be más gazdálkodóknak a környezetbarát gazdálkodási módszereket, többek között a becserjésedett gyepterületek megtisztításának, és újbóli használatba vételének, természetbarát kezelésének a technikáit is. A gépi háttérrel a KAC korábbi támogatása, míg a tudományos háttérrel a Jedlik Ányos pályázatból elnyert forrás, illetve az ebben együttműködő több természetvédelmi szervezet, és a szintén partner Debreceni Egyetem kutatói biztosítják. Utóbbi keretében elvégeztük közel 70 hektár Tiszabábolna határában lévő, az ÉKÖVIZIG-től bérelt, illetve mintegy 20 hektár Tiszalúc határában lévő saját tulajdonú bebokrosodott gyepterület megtisztítását, és elkezdjük a természeti értékek megőrzését szolgáló folyamatos kezelést. Miközben kidolgoztuk a tevékenység metodikáját és a legkedvezőbb módszereket, további területvásárlásokkal megszereztük a beruházás tervezett helyén lévő ingatlanok tulajdonjogát. Az újbóli becserjésedést megelőzendő létrehoztuk a terület későbbi folyamatos „kezelését” szolgáló magyar szürke szarvasmarha tenyészetet, megvásároltuk a téli elhelyezésüket biztosító Szamárháti-tanyát, illetve azt a gépparkot, amellyel a későbbiekben folyamatosan fogjuk tudni kaszálni, szárúzni a projekt területet. Ez egyben garancia az elérni tervezett eredmények fenntarthatóságára is.

1.6. A projekt előkészítés pénzügyi és időbeli ütemterve

A projektelőkészítés tervezett időigénye:	24 hónap
Az elkülönülő (önállóan is kezelhető) alprojektek száma:	1 darab
Az előkészítés becsült összköltsége:	11 700 ezer Ft
Saját forrás 15% (csak nem költségvetési szervek esetén)	1 755 ezer Ft

1.7. A megvalósítás főbb fázisai, becsült időigénye és költsége

i. Előkészítés

A TISZATÁJ KÖZALAPÍTVÁNY KESZNYÉTENI TK-BAN LÉVŐ ÁRTÉRI RÉTJEINEK, ÉS A BASKÓN LÉVŐ HEGYI RÉTJEI- NEK REHABILITÁCIÓJA	SZÁMA (DB)	KÉSZÍTÉS IDŐTARTAMA (HÓNAP)	TERV ESETÉN HATÓSÁG RÉSZERE BENYÚJTÁS DÁTUMA, VAGY KEZ- DÉS	ELKÉSZÜLÉS DÁTUMA

A TISZATÁJ KÖZALAPÍTVÁNY KESZNYÉTEI TK-BAN LÉVŐ ÁRTÉRI RÉTJEINEK, ÉS A BASKÓN LÉVŐ HEGYI RÉTJEINEK REHABILITÁCIÓJA	SZÁMA (DB)	KÉSZÍTÉS IDŐTARTAMA (HÓNAP)	TERV ESETÉN HATÓSÁG RÉSZÉRE BENYÚJTÁS DÁTUMA, VAGY KEZDÉS	ELKÉSZÜLÉS DÁTUMA
I. Megalapozó feladatszakasz				
Hatástanulmány	1	5	2009.09.01	2010.01.31
Régészeti feltárás tanulmánya (kulturális örökségvédelem)	1	4	2009.10.01	2010.01.31
Projektmenedzsment kiválasztása		1	2009.06.01	2009.06.30
Projektmenedzsment		23	2009.07.01	2011.05.31
II. Tervezési engedélyezési szakasz				
Környezetvédelmi engedélyezés	1	3	2010.04.01	2010.06.30
Vízjogi engedély	1	5	2010.07.01	2010.11.30
III. Pályázati dokumentáció				
Részletes megvalósíthatósági tanulmány	1	3	2009.09.01	2009.11.30
Költség haszon elemzés	1	3	2009.09.01	2009.11.30
Adatlap vonatkozó részei	1	1	2010.05.01	2010.05.31
Mellékletek		5	2009.09.01	2011.04.30
Nyilatkozatok		13	2010.04.01	2011.04.30
Nyilvánosság, PR		22	2009.06.01	2011.03.31
RMT, KHE jóváhagyás		2	2009.12.01	2010.01.31
Projektzárás		2	2011.04.01	2011.05.31
IV. Részletes kiviteli tervek				
Vízjogi engedélyes terv készítése	1	5	2010.02.01	2010.06.30
Kiviteli terv	1	4	2010.12.01	2011.03.31
V. Közbeszerzési dokumentációk összeállítása (érintett tenderek)				

ii. Megvalósítás (összesen)

A TISZATÁJ KÖZALAPÍTVÁNY KESZNYÉTEI TK-BAN LÉVŐ ÁRTÉRI RÉTJEINEK, ÉS A BASKÓN LÉVŐ HEGYI RÉTJEINEK REHABILITÁCIÓJA	SZÁMA (DB)	KÉSZÍTÉS IDŐTARTAMA (HÓNAP)	TERV ESETÉN HATÓSÁG RÉSZÉRE BENYÚJTÁS DÁTUMA, VAGY KEZDÉS	ELKÉSZÜLÉS DÁTUMA
Megvalósítás főbb elemei				
Közbeszerzési eljárás		7	2011.10.01	2012.04.30
Régészeti felügyelet biztosítása		13	2012.05.01	2013.05.31
Eszközvásárlások		6	2012.05.01	2012.10.31

A TISZATÁJ KÖZALAPÍTVÁNY KESZNYÉTEMI TK-BAN LÉVŐ ÁRTÉRI RÉTJEINEK, ÉS A BASKÓN LÉVŐ HEGYI RÉTJEINEK REHABILITÁCIÓJA	SZÁMA (DB)	KÉSZÍTÉS IDŐTARTAMA (HÓNAP)	TERV ESETÉN HATÓSÁG RÉSZÉRE BENYÚJTÁS DÁTUMA, VAGY KEZDÉS	ELKÉSZÜLÉS DÁTUMA
Vízépítés és kapcsolódó tevékenységek		23	2012.05.01	2014.03.31
Megközelítést segítő beruházások		5	2012.05.01	2012.09.30
Mérnök, műszaki ellenőr, technikai minőségbiztosítás		23	2012.05.01	2014.03.31
Projekt keretében végzett szolgáltatások (élőhelyrehabilitáció: az EMT szerinti bontásban)		27	2012.05.01	2014.07.31
Tájékoztatás		36	2011.10.01	2014.08.31
Üzemeltetési engedélyezés		4	2014.04.01	2014.07.31
Projektmenedzsment		36	2011.10.01	2014.08.31
Könyvvizsgálat		2	2014.07.01	2014.08.31
Projektzárás		2	2014.08.01	2014.09.30

A megvalósítás további pontos költségeit az EMT 5.2.A.2. pontja tartalmazza

A TISZATÁJ KÖZALAPÍTVÁNY KESZNYÉTEMI TK-BAN LÉVŐ ÁRTÉRI RÉTJEINEK, ÉS A BASKÓN LÉVŐ HEGYI RÉTJEINEK REHABILITÁCIÓJA

199 740 ezer Ft

Általános költségek, melyek több projektet közösen érintenek

0 ezer Ft

Általános költségek, melyek több projektet közösen érintenek

0 %

Összesen

37 740 ezer Ft

iii. A projekt lebonyolításának javasolt ütemterve (a 8. fejezettel összhangban) alprojektenként:

Előkészítés: : 2009. június 1 – 2011. május 31.

Megvalósítás: 2011. október 1 – 2014. szeptember 30.

A részletes megvalósítási ütemterv a 6.4-es pontban olvasható.

1.8. A projekt megvalósításával és működtetésével kapcsolatos fontosabb kockázatok

A működtetésnek ökológiai kockázata nincsen. Műszaki kockázatként jelentkezik az egyes műtárgyak megrongálódásának a veszélye, azonban ennek előfordulási valószínűsége alacsony.

sége igen csekély, tartósságuk több, mint 20 év. Erősebb vízjárások, vagy felázott talaj mellett egyes években a kaszálás kimaradhat, azonban a legeltetéssel így is megakadályozható az újbóli becserjésedés. A természetvédelmi szempontok és az időjárás figyelembevételével kezdhető el csak a beruházás, ezért a „klasszikus” vízépítési tevékenységekhez képest leszűkül az időbeli mozgástér. A cserjék zúzással történő eltávolítására a legalkalmasabb a száraz, vagy fagyos altalaj, a téli nyugalmi vegetációs periódus, amikor az élővilágra ható káros hatások a legkisebbek, illetve a területteljesítmény a legoptimálisabb.

A projekt tervezése és a végrehajtás során esetlegesen jelentkező kockázatok mérséklésére, amennyiben szükséges kockázatkezelési tervet is készítünk.

2. A PROJEKTGAZDA ÉS PROJEKTMENEDZSMENT SZERVEZET BEMUTATÁSA

2.1 A projektgazda adatai a projekt előkészítés

Általános bemutatás, projekthez kapcsolódó tevékenységek leírása:

A tervezett projekt gazdája a Tiszatáj Közalapítvány.

Az alapító okiratban meghatározott alaptevékenységei:

- a) Gondoskodik a védelemre tervezett és védett természeti területek tulajdonjogának a megszerzéséről, és azok természeti értékeinek a megóvásáról, fenntartásáról és természetvédelmi célokat szolgáló hasznosításáról.
- b) Szervezi, irányítja és természetvédelmi, szakmai szempontból ellenőrzi a közalapítvány tulajdonába került védelemre tervezett vagy védett természeti területek állagmegóvásával kapcsolatos kezelési és fenntartási tevékenységet.
- c) Megbízást ad a közalapítvány tulajdonában lévő védelemre tervezett, védett természeti területek természeti értékei megóvását, fenntartását, védelmét és bemutatását szolgáló tevékenység megvalósítására, továbbá gondoskodik a megbízás teljesítéséhez szükséges pénzügyi fedezet megteremtése érdekében.
- d) Az emberi környezet védelmét szolgáló beruházások és más tevékenységek kezdeményezésével törekszik az egészséges élet feltételeinek a megvalósítására.
- e) Kutatási pályázatokat ír ki és anyagilag támogat a működési területén lévő természeti értékek, kulturális javak és környezetvédelmi célkitűzések megfogalmazására, bemutatására és széles körben történő megismertetésére.
- f) Segíti és támogatja a közalapítvány célkitűzésében megfogalmazott feladatokat feldolgozó tanulmányok publikálását, audiovizuális anyagok terjesztését.
- g) Kezdeményezi és szervezi a természeti területek tájrehabilitációját szolgáló hagyományos vagy újdonságszerű környezetbarát gazdálkodási formáinak alkalmazását.
- h) Közreműködik a térség zoológiai és botanikai, valamint tájtörténeti értékeinek a feltárásában, védelmében és bemutatásában.
- i) Elősegíti, támogatja és szervezi a térséget érintő ökoturizmus fejlesztését mind a lakosság környezet- és természetvédelmi célokat szolgáló foglalkoztatásának fejlesztése, mind a területfejlesztési és terület-felhasználási tervek kidolgozása és megvalósítása terén.
- j) Közreműködik a működési területét érintő területfejlesztési, felhasználási tervek készítésében és megvalósításában.

A közalapítvány a fentiekén túl az itt felsorolt tevékenységeket is végzi: állattenyésztés, kiegészítő mezőgazdasági szolgáltatás, üdültetés, kutatás, kísérleti fejlesztést kiegészítő tevékenységek, oktatási célok és egyéb feladatok.

A projektgazda munkatársai bevonásával, hazai és külföldi partnereivel az elmúlt években feladatai ellátása során számos sikeres hazai és uniós pályázatot készített elő és valósított meg, ami önmagában is kellő garanciát nyújt ezen projekt magas szintű kivitelezéséhez.

Az eddigi projektek sikerének egyik meghatározó záloga a megfelelően felépített menedzsment szervezet volt. A tapasztalatok alapján egy részben centralizált projektmenedzsment egység volt képes a legmegfelelőbbben ellátni ezt a feladatot, melynek felépítése és működése a következő pontokban olvasható. Ebben a szükséges jogi, menedzsmenti, ellenőrzési és végrehajtói kapacitások rendelkezésre állnak.

Képviselőre feljogosított személy: dr. Legány András kuratóriumi elnök

Döntési mechanizmus működése: A legfőbb döntéshozó testület a kuratórium. A szakterületükbe tartozó döntésekre vonatkozó javaslatokat a munkatársak, vagy a kuratóriumi tagok teszik meg a kuratórium titkára felé, aki azt a szükség szerint, de évente legalább kétszer megtartandó ülésen terjeszti a kuratórium elé. Az ülések között a hasztást nem tűrő esetekben -az alapító okiratban lefektetett korlátok között- az elnök az illetékes szakterület képviselőjének a bevonásával hozza meg döntéseit.

Jogi státusz: Önálló jogi személy, önállóan gazdálkodó szervezet.

Általános forgalmi adó elszámolhatósága: A Tiszatáj Közalapítvány alanya az általános forgalmi adónak, de általános forgalmi adó visszaigénylésre jelen projekttel kapcsolatosan nem jogosult.

Szervezeti felépítés: 7.1.2. mellékletben

Pénzügyi stabilitás: A közalapítvány vagyongyarapodása az alapítása óta folyamatos. Az ingatlan vagyonának hozama, valamint az agrár-környezetgazdálkodási tevékenységének bevétele, illetve a számára mint regisztrált mezőgazdasági termelő számára járó juttatások stabil pénzügyi hátteret biztosítanak.

Esélyegyenlőség és fenntarthatóság: Elmondható, hogy a természetvédelemmel és környezetvédelemmel kapcsolatos összes tevékenység közvetlen, de sokszor közvetlenül is a fenntartható fejlődést szolgálja, így a pályázó Tiszatáj Közalapítvány tevékenységeinek végzése során is ezt a cél szolgálja. A projekt megvalósítása révén a természeti élőhelyek állapotának javításával ez a cél még kielégítőbben szolgálható.

A Tiszatáj Közalapítvány kuratóriuma a szervezet működése során szem előtt tartja az esélyegyenlőség szempontjait, családbarát munkahelyi légkör kialakítására törekszik. A szervezetnél lehetőségük van a munkavállalóknak a rugalmas munkaidő szervezésre, egyéni munkarend kérésére. A dolgozók továbbképzését munkaidő-kedvezmény biztosításával, és tandíj átvállalásával segítik elő, emellett rendszeresen egészségvédelmi és kulturális programokat és családi rendezvényeket szerveznek. Ezekon túlmenően a törvényben előírt kötelező mértéket meghaladó szociális juttatásokat biztosítanak a dolgozóknak. Az esélyegyenlőség biztosításához a közalapítvány esélyegyenlőségi munkatársat nevez ki, illetve esélyegyenlőségi tervet készít a projekt végrehajtási időszakban.

2.2. Az előkészítésért felelős projektmenedzsment szervezet bemutatása, általános adatai

Alapkoncepció

A Tiszatáj Közalapítvány 15 éve működő szervezet, melynek működése, szervezeti rendszere kiforrott. A jelenlegi szervezet azonban eddigi tapasztalatai alapján nem tud majd a projekt problémamentes lebonyolításához elegendő, megfelelő tapasztalatokkal rendelkező szabad humán erőforrást bevonni. Ezért a Kuratórium egy úgynevezett részben centralizált projektmenedzsment egység felállítása mellett döntött. Ennek a lényege, hogy a projektmenedzsment feladatainak egy részét külső cég látja el, amelynek munkája felett és munkája mellett a kedvezményezett folyamatba épített ellenőrzést végez (ellenőrzés és jóváhagyás). Jelen projekt esetében a projektmenedzsment és a közbeszerzési munkákat fogják a Kbt-vel összhangban kiválasztott szakértők, szakértő cégek végezni.

A projektmenedzsment szervezet bemutatása

A projektmenedzsment szervezet élén a Kuratórium elnöke, dr. Legány András áll, aki egy személyben jogosult minden, a projekt megvalósítását érintő végső döntés megho-

zatalára. A projektmenedzsmenttel (igazgatóságon belül és kívül) kapcsolatos napi kapcsolattartást, illetve a projektmenedzsment szervezet közvetlen irányítását, más futó projektekkel való összehangolását, a döntések előkészítését Bodnár Mihály, a Kuratórium titkára végzi.

A kuratórium titkára közvetlen irányítása alá fog tartozni a projektmenedzser, akinek a következők lesznek a feladatai:

- a közreműködő szervezettel történő kapcsolattartás a teljes projekt folyamatban
- a második fordulóra benyújtandó pályázati anyag elkészítése,
- a pályázattal kapcsolatos teljes körű adminisztráció az előkészítés és a megvalósítás szakaszában egyaránt (jelentéstétel, ellenőrzés, stb.)
- a projekthez kapcsolódó közbeszerzési feladatokat ellátó szakértő, szakértő cég felügyelete, irányítása
- a projekthez kapcsolódó tájékoztatási és PR tevékenységben közreműködő alvállalkozó felügyelete, irányítása

A pályázat előkészítő szakaszában közbeszerzési tevékenység nem valósul meg. A megvalósításában közreműködő alvállalkozók kiválasztása a Kbt. előírásainak megfelelően fog történni. A menedzsment struktúrában a projektmenedzser felügyelete alá tartozó közbeszerzési szakértő feladata lesz a megvalósítási tevékenységhez kapcsolódó közbeszerzési eljárás teljes körű lebonyolítása. A projekt sikeres megvalósításának egyik alappillére a megfelelő alvállalkozók kiválasztása és a velük kötött szerződések alapos kimunkálása.

A projekt előkészítése és megvalósítása 2 fő szakterületet ölel fel:

- Természetvédelmi, mérnöki
- Gazdasági és jogi

A **természetvédelmi szakterület** vezetője dr. Legány András lesz, aki az adott elem és annak komponenseinek a természetvédelmi szakmai irányítási részével kapcsolatos döntések előkészítéséért felel majd. Munkájába további közalapítványi, esetenként civil szervezeti munkatársakat is bevon. Feladata a közbeszerzési eljárás során kiválasztott vállalkozókkal való kapcsolattartás és az elkészült munkák szakmai ellenőrzése. A kivitelezés során ez a terület lesz a legintenzívebb kapcsolatban a vállalkozókkal, műszaki ellenőrökkel, tervező mérnökökkel, így az ezekkel való kommunikációra és érdekérvényesítésre is képesnek kell lenni. Rajta múlik a jelentéstételi kötelezettségek számszerű adatainak pontossága, ő ismeri az indikátorok és mutatók szerint az előrehaladást.

A projektmenedzsment egységen belül a **gazdasági szakterület** közalapítványi vezetője a kuratórium titkára (aki egyben gazdasági igazgató is), Bodnár Mihály lesz. Elsődleges feladata a projekt előkészítése során a finanszírozás tervezése, a megvalósítás során pedig a források összehangolásának biztosítása lesz. Bodnár Mihály irányítja majd a projekt teljes szakaszában a pénzügyi közreműködőket, akik a szállítói számlák nyilvántartását, a projekttel kapcsolatos pénzügyi adminisztrációt és a támogatási kérelmek előkészítését fogják végezni. Az ő irányítása alatt dolgozik majd egy pénzügyi szakértő, akinek a kompetenciájába tartozik a szerződések és számlák kezelési, nyilvántartási rendszerének megtervezése és kialakítása. A jogi területen, a kapcsolattartásra kijelölt személy szintén Bodnár Mihály, a kuratórium titkára lesz. Feladata a projektmenedzsment szervezeten belül a projektre vonatkozó speciális jogi kötelezettségek ellátása, támogatási és beszállítói szerződések előkészítése, megkötése, a projekt előkészítése és megvalósítása

során kialakuló jogi jellegű konfliktusok kezelése. Bármely érintett fél részéről érkező igény esetén vizsgálat és jogi képviselő ellátása esetleges bírósági eljárásokban, kivéve nemzetközi hatóságok, bíróságok előtt, bizonyítási dokumentációkkal kapcsolatos eljárások kezdeményezése és lebonyolítása (igénybejelentések stb.), az érintett felek által előkészített tervezetek véleményezése, a projekt során létrejövő szerződések véglegesítése, közreműködés a megkötött szerződések esetleges módosításában. Segítségére a munkában a közalapítvány külső jogtanácsosa lesz.

Projekt megvalósításért felelős projektmenedzsment szervezet koncepciója

A tervezett projekt előkészítésének és megvalósításának kedvezményezettje egyaránt a Tiszatáj Közalapítvány lesz. Ennek megfelelően a projektmegvalósítás szakaszában is a 2.2.pontban bemutatott menedzsment struktúra fog gondoskodni a projekt sikeres megvalósításáról.

Alapvetően egy úgynevezett részben centralizált projektmenedzsment egységről van szó, amelyen belül a természetvédelmi mérnöki, pénzügyi, jogi területeket a közalapítvány szervezetén belül látják el, míg a projektmenedzsmeri és közbeszerzési teendőket külső szakértő cégek.

A munkák egy részének kiszervezésére azért van szükség, mert egyrészt a közalapítvány mindennapi szakmai tevékenysége szinte teljes egészében leköti a rendelkezésre álló humán kapacitást, másrészt a jelenlegi projekttel párhuzamosan további fejlesztéseket is tervezünk. Ebben a helyzetben a projekt sikeres megvalósításának szempontjából kockázatosnak találtuk a fejlesztéshez kapcsolódó minden tevékenység „házon belül” történő elvégzését. Tapasztalataink alapján a hatékony megvalósítást a fent említett 3 tevékenységgel kapcsolatban jelentős szakmai tapasztalattal és referenciákkal bíró külső szakértők/szakértő cégek tudják leginkább szolgálni.

A projekt szakmai részeinek koordinációját viszont több szempontból sem láttuk előnyösnek közbeszerzés során kiválasztott vállalkozóra bízni:

- Egyrészt a tervezett fejlesztés jellege és jelentősége miatt olyan speciális szaktudásra és nagy szakmai tapasztalatra van szükség a projekt sikeres megvalósításához, amit egy külső szakértő cég nagyon nehezen, vagy egyáltalán nem tudott volna biztosítani.
- Másrészt a pályázó Tiszatáj Közalapítványra, mint speciális jogállású, kiemelten közhasznú szervezetre szigorú adminisztratív szabályok (törvények, rendeletek) vonatkoznak. Ezen speciális szabályok ismeretét külső szakértő cég nem tudja biztosítani, ami veszélyeztetné a projekt megvalósulását.

Intézményi kapcsolatok

- Kapcsolattartás a Közreműködő szervezettel

A projekt végrehajtása során a támogatási szerződés megkötésétől a tényleges végrehajtáson át a projektzárásig, sőt az utánkövetési jelentések megküldéséig az általunk egyik legfontosabbnak ítélt kapcsolat. A kapcsolattartás az információ megfelelő áramlása érdekében a projektmenedzsmeren keresztül történik. Amennyiben szükséges mind szervezeten belülről, mind a külső menedzsment szervezettől kérhet információt a tájékoztatás és a KSZ felé történő válaszok megadásakor vagy döntések meghozatalakor. A KSZ-szel történő személyes egyeztetéseken ő képviseli a pályázót, de a téma jellegétől fogva az adott szakterület felelőse is részt vesz, vehet ezeken a tárgyalásokon.

- **Kapcsolattartás a szállítókkal, kivitelezőkkel**

A kivitelezőkkel, szállítókkal történő napi kapcsolattartásért a később kiválasztandó projektmenedzsment szervezet menedzsere felel a szervezet projektmenedzserén keresztül. Szakmai segítőivel (jogi, pénzügyi) végzi a projekt adminisztrációval kapcsolatos egyeztetéseket (szerződés előkészítés, elszámolások, jelentésekhez szükséges igazolások bekérése, számlák ellenőrzése). A kapcsolódó jogi kérdésekben egyeztet Bodnár Mihállyal.

- Külső szakértőkkel való kapcsolattartás

A tervezési, engedélyezési feladatok esetében szükséges külső szakmai tanácsadók bevonása is. A velük való egyeztetéseket, találkozókat szintén a projektmenedzser szervezi meg és vesz részt a döntés előkészítési folyamatokban is. A záró tárgyalásokon illetve a végső döntés meghozásakor azonban minden esetben az alapítvány titkárának is jelen kell lennie.

Fontosabb folyamatok

- Jelentések készítése, jóváhagyása

A projekttel kapcsolatos összes jelentés előkészítését, összeállítását, mindenfajta adatszolgáltatást a külső menedzsment szervezet készíti elő. A jóváhagyás és megküldés azonban a közalapítványon keresztül történhet kizárólagosan. A jelentések leadási határideje előtt 15-30 nappal az összes szükséges dokumentációt a külső menedzsment szervezet részére kell bocsátani.

- Kifizetések

A kifizetések a projektek esetében is a szerződésekben, megállapodásokban rögzítettek, a hatályos jogszabályok és a támogatást folyósító szervezet előírásai szerint történnek. Ellentmondás esetén a jogszabályok és a támogatási szervezet előírásai tekintendők elsődlegesnek.

A projekttel kapcsolatos kifizetések jóváhagyásába, a teljesítések ellenőrzésébe a külső menedzsment szervezet pénzügyi és projekttes kollégái is bevonásra kerülnek, hiszen az első szintű ellenőrzést ők végzik. A kifizetések és számlák kiállításakor a pénzügyi eljárásrendben rögzítetteknek való megfelelés is az ő feladtuk. Probléma esetén a külső szervezet vezető projektmenedzserével konzultálnak és ha szükséges Bodnár Mihályt is bevonják.

Alapvetően a megvalósítási szakaszban tervezett bérek kivételével minden kifizetés esetében szállítói kifizetés alkalmazására kerül sor. Ettől eltérni csak valamilyen külső kényszer (pl. igen rövid fizetési határidő) lehet. Ennek megfelelően a megkötött vállalkozói szerződések esetében erre a tényre, illetve a vele járó 60 napos fizetési határidőre is fel kell hívni a figyelmet. Ez a tény a tényleges kifizetések tervezésekor a pénzforgalom esetében is jelentős szerepet kapott.

- Közbeszerzések bonyolítása

A közbeszerzések bonyolítása a korábbiaknak megfelelően külső közbeszerzési szakértő segítségével történik. Vele szemben követelmény a megfelelő tapasztalat megléte, különös tekintettel az EU-s pályázatokra. A közbeszerzések a pályázati felhívásban és a támogatási szerződésben rögzített feltételek és ott is meghivatkozott hatályos jogszabályok betartásával bonyolódnak. A közbeszerzési szakértővel alapvetően a külső szervezet vezető projektmenedzsere tartja a kapcsolatot.

A KSZ felé történő szükséges egyeztetésekkel kapcsolatos teendőkre a közbeszerzési referens hívja fel a figyelmet.

A közbeszerzési szakértő teljes felelősséggel tartozik az általa lefolytatott eljárásokban való részvételért. Feladata kiterjed a dokumentációk előkészítésére, eljárások lebonyolítására és a szerződések előkészítésére is, de az ő feladata a hirdetmények elkészítése is.

- Belső koordinációs folyamatok

A projektmenedzsment szervezetnek belső folyamatainak koordinálásához havi rendszerességgel koordinációs értekezletet tart. Az értekezletről emlékeztetők készülnek, összehívását és koordinálását a külső szervezet menedzsere végzi.

SZERVEZET MEGNEVEZÉSE	JOGI STÁTUSZ	TÍPUSA (ÁLLAMI GAZDÁLKODÓ SZERVEZET, ÖNKORMÁNYZAT, TÁRSULÁS, TÁRSADALMI SZERVEZET, KHT,, EGYHÁZAK ÉS INTÉZMÉNYEIK STB.)	PROJEKTBEN BETÖLTÖTT SZEREP (VEZETŐ, GESZTOR, KONZURCIUMI TAG, TÁRSULÁS TAGJA, TÁMOGATÓ, MEGÁLLAPODÁS ALAPJÁN EGYÜTTMŰKÖDŐ PARTNER)	TULAJDONOSI / VAGYONKEZELŐI ÉRINTETTSÉG (ÉRINTETT, NEM ÉRINTETT)	PROJEKTHEZ VALÓ HOZZÁJÁRULÁS JELLEGE (ANYAGI, TERÜLETI, INTÉZMÉNYI, EMBERI ERŐFORRÁS STB.)
Tiszatáj Közalapítvány	Önálló jogi személy	közalapítvány	Vezető, projektgazda	érintett	Területi, intézményi, szakértői hozzájárulás

2.2.A. A projektjavaslatot benyújtó szervezet és a projektvezető menedzsmenttapasztalatának bemutatása

A projektet benyújtó szervezet menedzsmenttapasztalatai és referenciái

A projektgazda szervezet az elmúlt években számos projektet hajtott végre. A hazai és európai uniós pályázatokon minden esetben vezető pályázóként (a pályázó benyújtójaként, projektgazdaként, vezető partnerként – az adott konstrukcióban használt megnevezéstől függően). A támogatási szerződésekben vállalt kötelezettségeit minden esetben maradéktalanul, a támogatási szerződésben vállalt határidőre teljesítette. A hazai és külföldi partnereivel felépített projektkapcsolatok során jelentős tapasztalatra tett szert a partnerek irányításában, azok projektszemléletű elszámolásának vezetésében. Az alábbiakban a legjelentősebb pályázatok kerültek felsorolásra.

PROJEKTCÍM	PROJEKTEN BETÖLTÖTT SZEREP	A PROJEKT CÉLJA	A PROJEKT IDŐSZAKA (TÓL-IG)	A PROJEKT TELJES KÖLTSÉGVETÉSE (EFT)	A PROJEKT FINANSZÍROZÓJA
Látogató Központ építése a KTK-ban PHARE 5009-2	Vezető pályázó	projekt-cím szerint	1999	15.706	BAZ M-i Területfejlesztési Tanács
Látogató Központ építése a KTK-ban II. ütem PHARE SOP'97 HU9705-0302-0019/3.	Alprojekt vezető pályázó	projekt-cím szerint	2000-2001	47.600 EURO	ÉKM RFT SOP'97 Programügynökség
Látogató Központ építésének befejezése, beüzemelése a KTK-ban KAC 031518	Vezető pályázó	projekt-cím szerint	2001	12.231	KÖM KAC (KGI)
Agrár-környezetvédelmi Tájéközpont kialakítása a KTK-ban FVM-35941/13/2001.	Vezető pályázó	projekt-cím szerint	2002	8.000	FVM
A hagyományos gazdálkodási tevékenységek visszaállítása a Tiszatáj Közalapítvány területein,, a Borsodi Mezőség és a Kesznyétehi Tájvédelmi Körzetben. KAC F-25-02-00003	Vezető pályázó	projekt-cím szerint	2003	25.550	KvVM-KAC (MÁK)
„Francia-magyar biodiverzitásvédelmi program magyarországi területeken” KAC FVM-31-02-00030	Vezető pályázó	projekt-cím szerint	2003-2006	42.176	KvVM-KAC (MÁK)
„Alapítványok hálózata a magyarországi biodiverzitás védelmében”	Konzorciumi tag	projekt-cím szerint	2003-2008	32.466	Espaces Naturels de France-FFEM
Kutatásokra alapozott eljárások és technológiák kidolgozása rétek és gyepek biodiverzitást megőrző kezelésére NKFP6-00059/2005	Konzorciumi tag	projekt-cím szerint	2005-2008	23.058	Kutatásfejlesztési Pályázati és Kutatás-hasznosítási Iroda
Conservation of Otis tarda in Hungary LIFE04/NAT/HU/000109	Partner	projekt-cím szerint	2004-2008	1.100.000	EU-LIFE NATURE

A projektvezető menedzsmenttapasztalatai és referenciái

Projektvezető: Bodnár Mihály Kuratóriumi titkár

Szakmai gyakorlat: 15 év (projektmenedzsment, vezetés)

Végzettség(ek): agrármérnök, agrár-környezetvédelmi és vadgazdálkodási szakmérnök
Bodnár Mihály, a kuratórium titkára az elmúlt években minden a közalapítvány által megvalósított pályázat előkészítésében és megvalósításában részt vett. Ennek megfelelően a projektszervezés és irányítás területén 15 éves tapasztalatra tett szert. Agrár-környezetvédelmi végzettsége, és 25 éves természetvédelmi szakmai gyakorlata folytán egyszerre rendelkezik a projekt által megkívánt összes természetvédelmi szakmai ismerettel, illetve projektmenedzsmenti készségekkel, ami kiválóan alkalmassá teszi a projekt vezetői feladatainak ellátására. Kitűnő kommunikációs képességekkel rendelkezik, így a projekttel kapcsolatos tájékoztatási feladatok elvégzésében is remekül helyt tud állni.

PROJEKTCÍM	PROJEKTKAZDA	PROJEKT-BEN BETÖLTÖTT SZEREP	A PROJEKT CÉLJA	A PROJEKT IDŐSZAKA (TÓL-IG)	A PROJEKT TELJES KÖLTSÉGVETÉSE (EFT)	A PROJEKT FINANSZÍROZÓJA
Látogató Központ építése a KTK-ban PHARE 5009-2	Vezető pályázó	Vezető projektmenedzser	projektcím szerint	1999	15.706	BAZ M-i Területfejlesztési Tanács
Látogató Központ építése a KTK-ban II. ütem PHARE SOP'97 HU9705-0302-0019/3.	Alprojekt vezető pályázó	Vezető projektmenedzser	projektcím szerint	2000-2001	47.600 EURO	ÉKM RFT SOP'97 Programügynökség
Látogató Központ építésének befejezése, beüzemelése a KTK-ban KAC 031518	Vezető pályázó	Vezető projektmenedzser	projektcím szerint	2001	12.231	KÖM KAC (KGI)
Agrár-környezetvédelmi Tájékoztató központ kialakítása a KTK-ban FVM-35941/13/2001.	Vezető pályázó	Vezető projektmenedzser	projektcím szerint	2002	8.000	FVM
A hagyományos gazdálkodási tevékenységek visszaállítása a Tiszatáj Közalapítvány területein,, a Borsodi Mezőség és a Kesznyétehi Tájvédelmi Körzetben. KAC F-25-02-00003	Vezető pályázó	Vezető projektmenedzser	projektcím szerint	2003	25.550	KvVM-KAC (MÁK)
„Francia-magyar biodiverzitásvédelmi program magyarországi területeken” KAC FVM-31-02-00030	Vezető pályázó	Vezető projektmenedzser	projektcím szerint	2003-2006	42.176	KvVM-KAC (MÁK)

PROJEKTCÍM	PROJEKTGAZDA	PROJEKT- BEN BETÖLTÖTT SZEREP	A PROJEKT CÉLJA	A PROJEKT IDŐSZAKA (TÓL-IG)	A PROJEKT TELJES KÖLTSÉGVETÉSE (EFT)	A PROJEKT FINANSZÍROZÓJA
„Alapítványok hálózata a magyarországi biodiverzitás védelmében”	Konzorciumi tag	Vezető projektmenedzser	projektcím szerint	2003-2008	32.466	Espaces Naturels de France-FFEM
Kutatásokra alapozott eljárások és technológiák kidolgozása rétek és gyepek biodiverzitást megőrző kezelésére NKFP6-00059/2005	Konzorciumi tag	Vezető projektmenedzser	projektcím szerint	2005-2008	23.058	Kutatásfejlesztési Pályázati és Kutatáshasznosítási Iroda
Conservation of Otis tarda in Hungary LIFE04/NAT/HU/000109	Partner	Vezető projektmenedzser	projektcím szerint	2004-2008	1.100.000	EU-LIFE NATURE

1. MELLÉKLET

A projektszervezet működési sémája és elhelyezkedése a projektgazda szervezetében – lásd 7.1. melléklet

3. HÁTTÉR, KÖRNYEZET

3.1. Az érintett terület(ek) természeti, földrajzi bemutatása

3.1.1. A terület természeti környezete

Éghajlat

Az évi napsütéses órák száma 1900-1950 óra. Az évi átlagos hőmérséklet 9,8-9,9 °C, a vegetációs időszak középhőmérséklete 17 °C. Az évi átlagos csapadék 560-590 mm, amiből a tenyészidőszakban 330-340 mm esik. Az uralkodó szélirány ÉK-i, az átlagos szélesség 2,5 m/s Erdőssztyepp-klíma, mérsékelt meleg-száraz éghajlatú terület.

A zempléni tájegységre mintegy 1800 óra/év a besugárzás időtartama. A változó kitettségi és magassági viszonyok miatt az évi középhőmérséklet eltérő értékeket eredményez (7-11 °C), hasonlóan az évi csapadékmennyiség eloszlásához (540-800 mm).

Hidrológia

A terület korábban hazánk egyik vizekben leggazdagabb területe volt, a műhold felvételeken ma is egy folyómeder maradványok hálójával tarkított táj látszik. A Tisza 1846-ban „megásott” új, és az addigi régi medre, valamint a Takta és a Sajó által határolt helyen terül el a projektterület alföldi jellegű része. Korábban a Tisza árvizei, illetve az Északi-középhegységből érkező vízfolyások és a Tisza irányába áramló felszín alatti vizek táplálták az itteni vízi-világot. A Tisza szabályozása során a területet teljesen körbevették az árvízvédelmi gátak, megakadályozva külső vizek bejutását a rendszerbe. Ez, és a belvizek összegyűjtésére és a talajvíz szintjének csökkentésére szolgáló csatornarendszer megépítése kiszárította a területet. A természetes vizes élőhelyek degradálódtak, eltűntek. A korábbi füves élőhelyek egy részét felszántották, majd a tsz-ek felbomlása, és a belvizes évek újbóli beköszönte után a művelésükkel felhagytak. A talajvíz a csapadékbeszivárgás és a párolgás hatása alatt áll. A talajvíz mélysége 1-5 m között van, ingadozása a BNPI által végrehajtott tájrehabilitáció I. ütemének megvalósítása óta kicsi, nem haladja meg az 1-3 m-t.

A Zemplén szívében a vizekben szegény baskói völgyben terül el a hegyi rétek rehabilitációját szolgáló projekt terület. A vékony talajtakaró, és az alapkőzet vízmegtartó képessége kicsi, ezért a szélsőséges vízellátottság a jellemző. A téli félévben vízben gazdag gyepterületek tavasz végére kiszáradnak. A kiemelt helyzetű, meredek vulkáni kúpokról és gerincekről a csapadékvíz gyorsan lefolyik, így a víz felvételére inkább a lankásabb eróziós felszínek, valamint a törmelékfelhalmozódásos területek alkalmasak. A talajvíz szintje a folyók (Hernád, Bodrog) közvetlen környezetében elsősorban azok vízállásától függ. Az átlagos mélysége 1-2 m, ingadozása 2-4 m. A Tokaji-hegységnek elsősorban ÉNY-on a Hernád, DK-en a Bodrog ad természetes keretet.

Geológia

A felszín fejlődésében legjelentősebb változás a pleisztocén végén és az óholocénban következett be. Megsüllyedt a mai Borsodi Ártér, a Közép-Tisza-vidék a Zagyva árokkal, a Hajdúháti Röggel és a Takta-közzel együtt. Mindezek ma is ártéri üledékekkel, öntésiszappal, öntéshomokkal, löszös iszappal, öntésagyaggal borított alacsony (87-95 m abszolút magasságú) síkságok.

A Tokaj-Zempléni-hegyvidék legnagyobb részét nagy és közepes szilárdságú és porozitású vulkáni kiömlési kőzetek (riolit, dácit és andezit) és törmelékeik (főleg tufáik) építik fel. A vulkáni elgátolással keletkezett Baskói-medence hegyláb felszín-maradványai fennmaradtak. A pleisztocén formakincshez tartoznak a gejzirkúpok és a medence-domság deráziós völgyei és hátai.

A terület alatt található a Sajó-Hernád hordalékkúp egy része. A felszínen a terület É-i részén nagyrészt holocén képződmények – óholocén átmosott lösz, lösziszap, szikes iszap, a déli részén újholocén öntésagyag, réti agyag – vannak közbezárt pleisztocén agyagos, löszös foltokkal.

Talajtan

A Tisza mentén nyers öntéstalajok fordulnak elő, a terület többi részén az egymáshoz viszonyított néhány méteres, sőt néha csak néhány deciméteres szintkülönbségek szerint oszlanak meg a talajtípusok. A legmagasabb térszíneken, amelyek szigetszerűen emelkednek ki a tájból, a réti csernozjomok és az alföldi mészlepedékes csernozjomok találhatóak. Ezek a táj legtermékenyebb termőtalajai. A térség talajainak nagy része szikes, a réti szolonyec, illetve szolonyeces réti típushoz tartozik. A mélyebb térszíneket réti talajok és réti öntéstalajok foglalják el. A nyirokszerű anyagokon csernozjom-barna erdőtalaj alakult ki, melyek fizikai félesége agyagos vályog, agyag. A terület északi és nyugati részén mélyben sós, alföldi mészlepedékes csernozjomokat is találunk.

A Tokaj-Zempléni hegyvidék legmagasabb központi területeinek jellemző talajtípusa a zárt erdőtakaró és a viszonylag magasabb csapadékértékek által meghatározott agyagbemosódásos barna erdőtalaj. E talajtípuson jellemzően bükkösök és gyertyános-tölgyesek tenyésznek. A meredek hegylejtőkön a talajtípus erodált változatai fordulnak elő.

Ökológiai viszonyok

A fejlesztés teljes területe része a Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzetnek, valamint a HUBN10002 számú Borsodi-sík Különleges Madárvédelmi Területnek, illetve a HUBN20034 kódszámon, Borsodi Mezőség néven nyilvántartott Kiemelt Jelentőségű Különleges Természetmegőrzési területnek.

Borsodi-sík

- A projekt területen előforduló jelölő élőhelyek (a *-gal jelöltek prioritás élőhelyek, a 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 4.A és 4.B mellékletei alapján)
 - *Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
 - Oligo-mezotróf állóvizek Littorelletea uniflorae és/vagy Isoeto-Nanojucetea vegetációval
 - *Síksági pannon löszgyepek
- A projekt területen előforduló jelölő növényfajok (a 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 3.A melléklete alapján)
 - Cirsium brachycephalum kistészkű aszat

- A projekt területen előforduló jelölő madárfajok (a 275/2004. (X.8) Korm.rendelet 1.A melléklete alapján)

-- bölömbika, törpegém, fehér gólya, fekete gólya, rétisas, parlagi sas, barna rétihéja, kékes rétihéja, hamvas rétihéja, kerecsensólyom, kék vércse, kis vízcisibe, pajzsoscankó, aranylile, réti cankó, réti fülesbagoly, szalakóta, parlagi pityer, tövisszűrő gébics, kis őrgébics

Baskói projektterület

- A baskói projektterületen előforduló jelölő élőhelyek 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 4.A és 4.B mellékletei alapján):

-- Szubpannon sztyeppék
-- Sík- és dombvidéki kaszálórétek

- Jelölő fajok: réti ecsetpázsit (*Alopecurus pratensis*), őszi vérfű (*Sanguisorba officinalis*)
Hegyi kaszálórétek

A projekt által érintett területen előforduló jelölő faj: piros kígyószisz (*Echium russicum*)

- A projekt területen előforduló jelölő madárfajok (a 275/2004. (X.8) Korm.rendelet 1.A melléklete alapján)

-- fekete gólya, darázsölyv, kígyászölyv, békászó sas, parlagi sas, szirti sas, haris

3.1.2. Jellemző településszerkezet, terület beépítettsége

Kesznyéte TK

A tájvédelmi körzet területén belterületként csak a jobbra üdülőfaluként funkcionáló, kb. 50 portából álló Tiszadob külterületéhez tartozó Bárányszeg található. A terület belsőjéből a hajdani tanyavilág eltűnt, ott állandó lakos nem él, csak néhány állattartó telep maradt meg. A gátak közé zárt területet körbevevő települések az árvizektől védett magaslatokon kialakult 2-5 ezres lélekszámú települések.

Baskói-rétek

A település tipikus, a völgy hossz tengelyében fekvő, egy utcás falu, kevesebb, mint 250 állandó lakossal. A házak közel felét ma már üdülőként használják. Külterületi építmény nincs, így épület a projekt területen sem található.

3.1.3. Kistérségi besorolás

A fejlesztés a Kesznyéte Tájvédelmi Körzetben valósul meg, amelyet 3 kistérség érint. Területének legnagyobb része a 33 leghátrányosabb kistérség közé sorolt Tiszavasvári Kistérségben, kisebb része a Tiszaújvárosi és a Szerencsi Kistérségben kerül el. A beruházás közvetlenül érinti a 240/2006 sz. kormányrendelet alapján társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból hátrányosnak minősített Kesznyéte, és Tiszalúc települések, valamint Baskó közigazgatási területét.

Baskó a 33 leghátrányosabb kistérség közé sorolt Abaúji Kistérségben helyezkedik el.

3.2. Társadalmi környezet bemutatása

A fejlesztés elsősorban a települések természetvédelmi oltalom alatt álló, nem lakott külterületét érinti. Így a projekt társadalmi-környezeti érintettsége csak közvetlenül jelentkezik.

Mindkét projektterületen a társadalmi környezet legjellemzőbb vonása a tájvédelmi körzet területén az országos átlaghoz mérten is kiemelten hátrányos helyzet: alacsony az infrastrukturális ellátottság és kiemelkedően magas a munkanélküliek száma.

Az érintett településeken lakók jövedelme elsősorban szociális és nyugdíj jellegű, valamint mezőgazdasági tevékenységből származik.

A projekt területeken belül állandóan lakott hely illetve település nem található, a települések a KTK határain kívül helyezkednek el.

A Borsodi síkon a falvas településforma jellemző, a tanyák rendszere az elmúlt évtizedek során felszámolódott. A régi uradalmak majorsági központjai, a megmaradt tsz. telepek állattartási helyként funkcionálnak.

A Borsodi régió munkanélküliséggel erősen sújtott, elmaradott, kedvezőtlen adottságú térség. Termelési viszonyait szinte teljes egészében a mezőgazdasági termelés határozza meg néhány feldolgozó, könnyű- és fémipari üzemmel.

A kedvezőtlen adottságok miatt az elmúlt ötven évben a községekre az elvándorlás volt jellemző, minek következtében lakosságuk 30-50 %-át elvesztették és előregedési folyamatok indultak be. Szociológiai szempontból súlyosbítja a helyzetet a KTK-ban az itt élő roma lakosság magas számaránya, amely Kesznyétenben 30 % fölötti.

A települések infrastrukturális ellátottsága az elmúlt másfél évtizedben sokat fejlődött. Minden településen kiépült a vezetékes ivóvízellátás, vezetékes gázszolgáltatás és a telefon és az arra alapozott internethálózat. Működik a kommunális szemétszállítás rendszere. Az érintett térségekben kevés a kitörési pontok száma, így különös jelentőséggel bír az a tény, hogy folyamatosan emelkedik a természetkedvelő turisták száma, akik kifejezetten a vidék egyedülálló természeti értékeit kívánják megtekinteni. A beruházás közvetetten ezen turisták, kutatók számának növekedéséhez is hozzájárulhat.

4. A FEJLESZTÉS SZÜKSÉGSZERŰSÉGÉNEK ISMERTETÉSE

4.1. Jogsabályi, szakpolitikai keretek

- A 5/1990. (VI.18.) számú KÖM rendelet a Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet védetté nyilvánításáról.
- 79/409/EGK irányelv (1979. április 2.) a vadon élő madarak védelméről (több más jogszabállyal együtt);
- 92/43/EGK irányelv (1992. május 21.) a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről (több más jogszabállyal együtt);

A Kesznyéteni Tájvédelmi Körzetnek a fejlesztés által érintett területei a 275/2004. (X.8.) Korm. Rendelet alapján kihirdetett alábbi Natura 2000-es területekhez tartoznak:

- HUBN1005 számú, Kesznyéten elnevezésű Különleges Madárvédelmi Terület illetve a HUBN20069 kódszámon, Kesznyéteni Sajó-öböl néven nyilvántartott Kiemelt Jelentőségű Különleges Természetmegőrzési terület.

A Baskói-rétek a „Zempléni-hegység a Szerencsi-dombsággal és a Hernád-völgygel” elnevezésű Különleges Madárvédelmi területen (HUBN-10007), valamint a Baskói rétek elnevezésű HUBN20087 kódszámú Kiemelt Jelentőségű Különleges Természetmegőrzési területen helyezkednek el.

4.2. A fejlesztés előtti (jelenlegi) állapot ismertetése, a fejlesztés/beavatkozás szakmai szükségszerűsége, „probléma” meghatározása

Jelenlegi állapot, probléma meghatározása

A KTK-ban a tájrehabilitáció első ütemének keretében a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság megoldotta a túlzott vízelvezetés problémáját azzal, hogy a legfőbb belvíz elvezetőn, az Inérháti-főcsatornán két darab vízviszatartó műtárgyat épített. Később a vízpótlás, a Tisza-víz bevezetésének lehetőségét is kiépítette. A korábbi drasztikus talajvízszint ingadozás így megszűnt, az ártéri kaszálórétek növény- és állatvilága számára kedvező vízrajzi viszonyok helyreálltak. Nem oldódott viszont meg az ártéri kaszálórétek kezelés hiánya miatt megindult bebokrosodásának a problémája. A nagyüzemi mezőgazdálkodás során a nagy gépekkel nehezen kezelhető mozaikos övzátányos rétek művelésével felhagytak, azokat a háztáji gazdálkodóknak engedték át. A rendszerváltás után ezek a használatok csökkenő mértékben, de még tovább éltek. Időközben azonban a társadalmi és gazdasági viszonyok is megváltoztak, a területet korábban kaszálással fenntartó, főleg fejős tehennel, illetve juhászokkal foglalkozó kisparaszti gazdaságok tulajdonosait kiszorították a KTK-n kívüli „Felső-határban” lévő bérleményeikből/birtokaikból a jövedelmezőbb árunövénytermelő gazdaságok. Az állattenyésztők abrakakarmányhoz így már csak drágán, vásárlással juthattak. A tejcsarnokokat bezárták, az állattartást életformának tekintő gazdálkodók kiöregedtek, a fiatalok már nem vállalják az év minden napján munkát kívánó állattenyésztés feladatait. A kilencvenes évek közepére az ártéri gyepek használata minimálisra, bebokrosodásuk maximálisra növekedett. Ennek következtében több természetvédelmi szempontból értékes növény és állatfaj jelentősen visszaszorult a területen. Az elvégzett kutatások arra az eredményre jutottak, hogy a bokrokat el kell távolítani, hagyásfákat kell e munka során meghagyni, vagy ültetni. Az újbóli becserjésedés, illetve a megtisztított területek agresszív gyomfajokkal való betelepülésének megakadályozása céljából folyamatosan kaszálni, legeltetni kell a területet.

A Baskói-réteken hasonló a probléma, azonban itt az igen alacsony termőképességű szántók miatt nem az árunövény termelés, hanem az erdőtelepítés, a karácsonyfa ültetések létesítése eredményezte a legeltető állattartás visszaszorulását. A gazdálkodók elöregedése, a fiatalok elvándorlása itt még hatványozottabban jelentkezett. A klíma kedvezett a spontán beerdősülésnek, így a folyamat agresszívebben, gyorsabban zajlik, mint a KTK-ban.

Megközelítés:

Létesítmények

A projektben megcélzott tevékenységek szempontjából az élőhelyek mellett fontosak azok a meglévő létesítmények is, melyek a beavatkozás során felhasználhatók. Ilyenek a régi szénahordó utak, amelyek ősi folyómedreket keresztező szakaszait a BNPI által magasan tartott talajvízszint miatt meg kell emelni, illetve a víz szabad útját biztosítandó átvezetésekkel kell ellátni. A nedves, géppel még így sem kaszálható rétek kezelése folyamatos legeltetést kíván. A közalapítvány meglévő állatállományával ez végezhető, azonban a területre való kitelepüléshez egy lakó konténerre, itató és legeltetési berendezésekre van szükség.

Tulajdonviszonyok:

A projekt célterülete teljes egészében, 1/1 tulajdoni hányadban a közalapítvány tulajdonában van.

Területnagyság, védett terület kiterjedése:

A célterület és a hatásterület egésze a Kesznyétei Tájvédelmi Körzet védett területére esik, valamint része a Kesznyétei Sajó-öböl Natura 2000 területnek, illetve a Baskói-rétek Natura 2000 területnek. A védett területek egyik legkomolyabb értékét jelentik az itt élő ritka és veszélyeztetett madár- és növényfajok, melyek védelme az alapító határozatban is kiemelt szerepet kap. A hatásterület pontos kiterjedése a mellékletben csatolt térképeken is megtekinthető.

Hatásterület:

A projektben megcélzott tevékenységek célterülete 100%-ban, a projekt hatásterülete jelentős részben a közalapítvány tulajdonában van. Az előbbi differenciálásnak megfelelően az építési tevékenység által érintett területek kiterjedése összességében nem haladja meg a 2 hektárt, míg a hatásterület kiterjedése több száz hektárban mérhető.

4.3. A projektjavaslat által elérendő célok kitűzése

Elsődleges cél:

Az elsődlegesen elérendő cél az ártéri és a hegyi rétekre a XX. század közepéig jellemző, természetvédelmi oltalmat élvező állat- és növényfajokban gazdag, mozaikos élőhelystruktúra visszaállítása. Ezen élőhelyeken az egyszikű és a lágyszárú kétszikű vegetáció helyreállítása, és hosszú távú fenntartása feltételeinek a megteremtése. Ennek eredményeképpen elérhető, hogy a füves élőhelyek degradációja megálljon, és megteremtődjön a magasabb természetességi állapot elérésének lehetősége. Itt szükséges megjegyezni, hogy miután a projekt terület egésze a közalapítvány tulajdonában lévő természetvédel-

mi terület, más, külső hatótényezők a fejlesztés kimenetelét nem befolyásolják, annak eredménye biztonsággal prognosztizálható.

Hosszútávú cél:

Hosszabbtávú célkitűzés tárgya a „rendszer beállításával” egy változatos élőhelystruktúra létrejötte és fenntartása, ami azon túl, hogy egy sajátos, természetvédelmi szempontból értékes élővilág kialakulását eredményezi, számos, a térségben előforduló Natura 2000-es jelölőfaj védelmi helyzetét javítja, végső soron állományuk stabilitását, bizonyos fajok esetében növekedését hozza magával. A célkitűzések elérése, tehát a projekt eredményessége ráadásul mindkét esetben - így a természetességet jelző életközösségek és az ezeknek otthont adó élőhelyek, valamint a jelölőfajok állományváltozása is - jól detektálható, egyes esetekben számszerűsíthető eredményekkel vizsgálható.

A projekt a jelölőfajok állományának megőrzése, esetleg növelése révén a hazai szakpolitika egyik célkitűzéséhez is hozzájárul, tekintettel arra, hogy a Magyar Állam kötelezettséget vállalt ezen fajok megőrzésére, védelmére.

Fenntartható fejlődés horizontális célhoz való hozzájárulás: A beruházás élettartama meghaladja a 20 évet. Az alapítvány tulajdonában álló szürkemarha állomány révén a szó szerinti értelemben és a tágabb értelemben vett fenntarthatóság is biztosítható hosszabb távon.

Esélyegyenlőség horizontális célhoz való hozzájárulás: A magasabb egyedszámú védett populációk, a vizes élőhelyek térnyerése, megfelelően szolgálják annak társadalomban történő egyenlő hasznosulását.

4.4. Indikátorok

AZ INDIKÁTOR MEGNEVEZÉSE	MÉRTÉK- EGYSÉG	KIINDULÁSI ÉRTÉK	DÁTUM	CÉLÉRTÉK	DÁTUM
MEGVALÓSÍTHATÓSÁGI TANULMÁNY ÉS KÖLTSÉGHASZON ELEMZÉS	db	0	2008.11.01.	1	2009.11.30.
PROJEKTMENEDZSMENT CSOPORT FELÁLLÍTÁSA	db	0	2008.11.01.	1	2009.06.30.
KÖRNYEZETI HATÁSTANULMÁNY	db	0	2008.11.01.	1	2010.01.31.
ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY	db	0	2008.11.01.	1	2010.01.31.
KIVITELI TERVEK	db	0	2008.11.01.	1	2011.03.31.
VÍZJOGI ENGEDÉLYEZÉSI TERV	db	0	2008.11.01.	1	2010.06.30.
KÖRNYEZETVÉDELMI ENGEDÉLYEZÉS	db	0	2008.11.01.	1	2010.06.30.
VÍZJOGI LÉTESÍTÉSI ENGEDÉLY	db	0	2008.11.01.	1	2010.11.30.
KTK REHABILITÁLT GYEPTERÜLET	ha	0	2008.11.01.	825	2014.07.31.
BASKÓ REHABILITÁLT GYEPTERÜLET	ha	0	2008.11.01.	45	2014.07.31.
HAGYÁSFA TELEPÍTÉS	db	0	2008.11.01.	1964	2014.07.31.
MŰTÁRGY (ÁTERESZ)	db	0	2008.11.01.	10	2014.03.31.
KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁS	db	0	2008.11.01.	3	2013.10.30.

AZ INDIKÁTOR MEGNEVEZÉSE	MÉRTÉK- EGYSÉG	KIINDULÁSI ÉRTÉK	DÁTUM	CÉLÉRTÉK	DÁTUM
MEGKÖZELÍTÉST BIZTOSÍTÓ SZÉNAHORDÓ ÚT JAVÍTÁSA	m	0	2008.11.01.	390	2012.10.31.
NAPELEMES SZIVATTYÚ	db	0	2008.11.01.	3	2013.10.30.
LAKÓKONTÉNER (PÁSZTORSZÁLLÁS)	db	0	2008.11.01.	1	2013.10.30.
VÍZSZÁLLÍTÓ TARTÁLYKOCSI	db	0	2008.11.01.	1	2013.10.30.
GPS	db	0	2008.11.01.	1	2013.10.30.
DIGITÁLIS FÉNYKÉPEZŐ	db	0	2008.11.01.	1	2013.10.30.

4.5. A projektjavaslat célcsoportjai

Célcsoportok:

- **Rekonstruált élőhelyek és az ezekhez kötődő fajok:** A projektben előirányzott tevékenységek által közvetlen módon érintett célcsoportok. A Kesznyétei Sajó-öböl, valamint a Baskói-rétek Natura 2000 területek jelölő fajai, melyek közül a fejlesztés 45 fajnak biztosít kedvezőbb élőhelyi feltételeket

- **A természetvédelmi érdekeket is szem előtt tartó szervezetek** közül a közalapítványhoz hasonló profilú hazai és külföldi civil szervezetek, az állami természetvédelem szervezetei, úgymint a nemzeti park a KÖTEVIFE-k és a KvVM élővilággal foglalkozó osztályai, amelyek az élőhelyek természeti potenciáljainak hosszú távú megőrzésében, használatában érdekeltek.

- A természetvédelem iránt érdeklődő társadalmi szervezetek

- Turisztikai célcsoportok:

-- A természetkedvelő kikapcsolódni vágyó polgárok, családok: egészségmegőrzők, aktív rekreációt keresők, teljesítményorientáltak, kalandkeresők, akik az érintett területet meglátogathatják, és a természetes állapotra hozott tájat eredeti állapotban láthatják.

-- Kulturális turizmust keresők: külföldiek, felnőttek, diákok, egyetemisták, családok.

- **Helyi lakosság:** jövedelemszerző képességük javítása, ismereteik gyarapítása, foglalkoztatottságuk javításában érdekeltek, a munkálatok lefolytatásában részt vehetnek.

Szerkesztési okokból a fejezethez kapcsolódó további kiegészítő mellékletek a tanulmány végén olvashatóak.

5. A FEJLESZTÉS MEGVALÓSÍTÁSÁNAK MÓDJA

5.1 „0” változat – projekt nélküli eset

A projekt elmaradása esetén a természetes folyamatok következtében, a szukcessziós folyamat előrehaladásával a biodiverzitás csökkenése következik be. Az egykori hagyományos természetközeli gazdálkodás feltételeinek megteremtésére nem nyílik mód, így az ősi gazdálkodás, mint legjellemzőbb élőhelyfenntartó tevékenység sem valósítható meg az érintett területeken

5.1.1. A beavatkozás nélkül várható hatások és következmények bemutatása

Ökológiai hatások, műszaki jellemzők meghatározása

Ökológiai hatások:

Abban az esetben, ha a projektben megcélzott tevékenység/fejlesztés nem valósul meg, a következő folyamatokkal kell számolni.

- A Kesznyétei Tájvédelmi Körzetben a mocsarak belsejében lévő övzátányok adventív lágyszárú fajokkal (pl. *Solidago gigantea*) később rekettyefűz és gyalogakác bozóttal benőnek, majd elkezdnek beerdősödni, szerencsés esetben őshonos fafajokkal. Az értékes üde rétekhez kötődő állat- és növényfajok visszaszorulnak, miközben a zonáció és a színteztettség megszűnik. A Baskói-réteken a cserjével történő fedettség eléri a 100%-ot, majd beindul a terület teljes beerdősödése. A hegyi rétek természetvédelmi szempontból értékes növény és állatfajai helyét az erdők tömegfajai veszik át. Mindkét esetben elveszítünk egy természetvédelmi, és kultúrtörténeti szempontból is értékes tájat, amely a történelmünk során itt élő emberek munkája során jött létre, és ad otthont számos védett fajnak.
- A nagy egybefüggő erdőterületek közé ékelődött hegyi rétek különleges élővilágnak adnak otthont. Megszűntükkel a környék élővilága sokkal szegényebbé válik, az erdei fajok uralkodnak el itt is. A terület biodiverzitása csökken.
- A területekre korábban jellemző, füves élőhelyek további mennyiségi és minőségi romlása prognosztizálható. A minőségi paraméterek további romlását az agresszív, tájidegen fajok (aranyvessző, selyemkóró, gyalogakác) további térnyerése, a természetességi állapotok további elszegényesedése okozza.
- A hagyományos gazdálkodási módok feltételei megszűnnek, az újbóli felélesztésüknek nem lesz többé lehetősége.
- A jellegzetes, ősi táji értékek, tájképi elemek eltűnnek.

Műszaki jellemzők:

A területen lévő szénahordó utak állapota tovább romlik. Az BNPI vizes élőhely rehabilitációs beavatkozásai következtében csak időszakosan járható utak használatával felhagynak, azokat is benövik a bokrok, a rétek megközelítése lehetetlenné válik. A nagy értékű széna betakarító gépek gyakran törnek, idő előtt selejtezésre kerülnek az elmulasztott gyepmunkák során.

- Költségek (működési és fenntartási) és bevételek

A fentiekben leírt állapot fenntartásához és működtetéséhez közvetlen költség és bevétel nem rendelhető.

5.1.2. Kockázatok

Ökológiai, fenntarthatósági szempontok:

- A jelenlegi állapotok fennmaradása és az alprojektben előirányzott tevékenységek, fejlesztések elmaradása nem kockázatokat vet fel, hanem az 5.1.1.pontban részletezett, meglehetősen nagy eséllyel prognosztizálható folyamatokat indukál, illetve ökológiai állapotokat eredményez.

Műszaki kockázatok

- A projekt futamideje alatt olyan csapadékos időszak következik be, hogy az állandó belvizek miatt a cserjeirtást végző gépek a munkaterületet megközelíteni, azon dolgozni csak a talajfelszín jelentős károsítása árán tudnának.

- A telepített hagyásfák a lajtkocsiból való öntözés ellenére sem fogannak meg rendkívüli aszályos időjárás esetén. Azokat az őzek, illetve a nyulak, vagy az elszabadult szarvasmarhák károsítják.

Jogi szempont

- A becserjésedett gyepterületet az erdészeti hatóság erdővé nyilváníthatja, a tevékenységet megtiltja, illetve engedélyhez köti.

Társadalmi szempont

- A lakosság a hosszas előkészítő munka során megismerte a célokat. Az idősebb korosztály reménykedve várja az ifjúkorára emlékeztető állapot helyreállítását. A fentiek miatt lakossági ellenállás nem várható.

Pénzügyi-gazdasági fenntarthatósági szempont

- A füves élőhelyek fenntartására az agrár- támogatások elegendő fedezetet nyújtanak.
- A hagyásfák ápolása még legalább 3 évig további költségeket igényel, főleg kedvezőtlen időjárási viszonyok között.

Intézményi szempont

Nincs ilyen jellegű kockázati tényező.

5.2. Projekt/alprojekt koncepció bemutatása

A Tisza mentén a magasártereken folytatott szántóföldi gazdálkodás mellett meghatározó szerepük volt az ártéri réteknek, mint legelő és kaszáló területeknek, és ezen keresztül a kérődző állatok alapvető takarmánybázisának. A nagyüzemi gazdálkodás során ezek egy részét felszántották, a géppel nehezen művelhető használatával pedig felhagytak, vagy kiosztották használatra a „háztáji” gazdálkodók között. A tsz-ek megszűnése, illetve az állattenyésztő ágazataik felszámolása, a tejcsarnokok bezárása, a gazdálkodók kiöregedése következtében az ezredfordulóra művelésük megszűnt, megindult a becserjésedésük. A Baskó környéki rétek művelésével hasonló okok miatt hagytak fel. Az ártéri és a domb- és hegyvidéki rétek szigetként emelkednek ki a környező szántó, illetve erdő tömbökből. Számos ritka növény- és állatfajnak nyújtanak otthont, illetve táplálkozó helyet. A projekt megvalósítása során célunk mindkét helyen az elmúlt évtizedben megtelepedett fás szárú növényzet eltávolítása a területről, őshonos fajokból álló hagyásfák megtartása mellett. Ezen hagyásfák (KTK-fehér fűz, kocsányos tölgy, fehér és fekete nyár, Baskó-vadkörte, vadalma, kocsánytalan tölgy) azon kívül, hogy számos

ízeltlábú és gerinces fajok nyújtanak otthont, illetve pihenőhelyet, jelentős mértékben hozzájárulnak a területek tájképi értékéhez is. A Kesznyéte TK-ban cél továbbá a feltört, majd szántás után felhagyott és emiatt nehezen kaszálható, gyomosodó gyepterületek elmunkálása, őshonos füvekből álló gyepeverékkel (*Agrosti-Alopecuretum*) történő bevetése, a gyomnövények visszaszorítása, a kaszálóként való művelés feltételeinek a megteremtése céljából. Az így helyreállított legelőkre fehér fűz, fehér- és fekete nyár, valamint kocsányos tölgy csemeték ültetését tervezzük, az ártéri kaszálóréték régi képének a visszaállítása céljából. Korábban a fehér füzeket a kaszálók mezsgyéinek a jelölésére használták, a „botolásuk” során folyamatosan kosár, illetve kerítésfonási alapanyagokhoz jutottak, a vastagabb ágakat fűtési célra használták. Ezt a hagyományt mi is folytatni kívánjuk, a lebotolt ágakat fűtési célra használva a KTK látogató központjában, illetve átadva olyan hátrányos helyzetű helyi lakosoknak, akiknek nehézséget okoz a téli tüzelő beszerzése.

A KTK-ban a rétek kaszálása, a széna kihordása, a legelő állatok terelése céljából az elmúlt századok során egy ún. „szénahordó út” hálózatot használtak. A terület rehabilitációja során a gépek mozgatására, később a kezelési tevékenységre is ezen utakat kívánjuk használni. Ezek az utak nem kiépítettek, a terület magasabb pontjain vezetnek. A természetvédelmi okokból az utóbbi időben magasan tartott talajvízszint miatt szükséges a magasztásuk, rajtuk átereszek létesítése ott, ahol ősi folyómeder maradványokat kereszteznek. Így a későbbi folyamatos kezelési tevékenység feltételrendszerét megteremtjük, biztosítva a területek állandó megközelíthetőségét.

A fás szárú növények gyökérsarjakról történő visszatelepedése ellen az évi többszöri szárazúzó kezelésen kívül a legbiztosabb módszer a folyamatos legeltetés. E célból már közel 10 éve fejlesztjük a szürke marha állományunkat, amely létszáma jelenleg 300 pd, és a projekt végére 400 pd-ra kívánjuk növelni. Az ebből az állományból leválogatott tinó gulyát a legeltetési idényben ki kívánjuk telepíteni a projekt területre. Az ehhez szükséges egy fő munkaerővel a jelenlegi dolgozói létszámot növelni kívánjuk. A kitelepüléshez szükséges egy villanypásztor kerítés, napelemes itató berendezés, amely a régi ásott kutakból lehetővé teszi az itatást, illetve egy lakó konténer a pásztor elhelyezésére. Be kívánunk szerezni továbbá egy 5 m³-es lajtkocsit, amely az itatásnál puffer tartályként fog szolgálni, illetve aszályos időben a telepített hagyásfa csemeték öntözésére is használható lesz.

Hosszú távú cél a rehabilitált gyepterületek folyamatos kezelése, ezáltal az újbóli becserjésedésük megakadályozása. Mivel a Tisza mellett általános tendencia az ártéri rétek bebokrosodása főleg az agresszív adventív gyalogakáccal, így igen fontos, hogy maradjon a térségben egy olyan szakszerűen kezelt ártéri rétekben gazdag terület, ahonnan a körülmények kedvezőbbé válása (pl. az agrártámogatások keretében a cserjertési jogcím megnyitása) esetén újra betelepülhetnek az ártéri rétek jellemző, értékes fajai. A Zemplénben pedig a hegyi rétek beerdősülése a tendencia, így a helyreállított Baskói-réteknek ott is refúgium szerepük lesz a füves élőhelyekhez kötődő fajok számára. A projekt területeken kipróbált, alkalmazott módszerek a későbbiekben más gazdálkodók számára mintaként szolgálhatnak.

A projektben elvégezni kívánt főbb tevékenységek összefoglalása:

1. Cserjék fás szárú növények eltávolítása, füves élőhelyek helyreállítása: 687 ha

2. Korábban feltört gyepek elmunkálása, az élőhelyre jellemző gyeptársulás telepítése: 134 ha
3. Hagyásfák telepítése: 1964 db csemete, 196,4 ha területre
4. Régi szénahordó utak felújítása: 10 db útmagasítás végzése, kb. 400 méter hosszban, 2 db 80 cm átmérőjű., és 8 db 60 cm átmérőjű műtárgy beépítése.
- 5., Eszközbeszerzések: 1 db vízszállító tartálykocsi, 3 db napelemes szivattyú, 1 db mobil lakókonténer (pásztorszállás), 1 db digitális fényképező, 1 db GPS

5.2.A. A Tiszatáj Közalapítvány Kesznyéteken TK-ban lévő ártéri rétjeinek, és a Baskón lévő hegyi rétjeinek a rehabilitációja c. alprojekt fejlesztési koncepciójának leírása, összefoglaló ismertetése

5.2.A.1. Főbb műszaki paraméterek számszerűsítése; megvalósítani kívánt létesítmények:

LÉTESÍTMÉNY/FŐBB PROJEKTELEM	KAPACITÁS/ EGYÉB MŰSZAKI PARAMÉTER	FUNKCIÓ	ÉLETTARTAM	TERVEZÉS, ENGEDÉLYEZÉS IDŐIGÉNYE
CSERJÉK, FÁSSZÁRÚ NÖVÉNYEK ELTÁVOLÍTÁSA, FÜVES ÉLŐHELYEK HELYREÁLLÍTÁSA	687 ha	Kaszáló, legelő	50 év	12 hó
ŐSHONOS GYEPTÁRSULÁS TELEPÍTÉSE	134 ha	Kaszáló, legelő	50 év	12 hó
HAGYÁSFÁK TELEPÍTÉSE	196,4 ha 1964 db csemete	Élőhely, tájképi elem	120 év	0 hó
SZÉNAHORDÓ UTAK FELÚJÍTÁSA (MŰTÁRGYAK ÉPÍTÉSE)	390 m	Közlekedés	30 év	12 hó

5.2.A.2. Költségek (működési, fenntartási) és bevételek

LÉTESÍTMÉNY/FŐBB PROJEKTELEM	BERUHÁZÁS eFt/év (nettó)	MŰKÖDÉS eFt/év	FENNTARTÁS eFt/év (nettó)	BEVÉTEL eFt/év
CSERJÉK, FÁSSZÁRÚ NÖVÉNYEK ELTÁVOLÍTÁSA, FÜVES ÉLŐHELYEK HELYREÁLLÍTÁSA, ŐSHONOS GYEPTÁRSULÁS TELEPÍTÉSE, HAGYÁSFÁK TELEPÍTÉSE	120 000	0	10 000	0
SZÉNAHORDÓ UTAK FELÚJÍTÁSA (MŰTÁRGYAK ÉPÍTÉSE)	16 000	0	1 000	0
ESZKÖZBESZERZÉSEK	15 000	0	500	0

5.2.A.3. Tulajdonviszonyok

Az alprojekt cél-és hatásterülete jelenleg, és a fenntartás ideje alatt is teljes egészében a közalapítvány tulajdonában áll.

5.2.A.4. *Várható eredmények, hatások bemutatása (ökológiai, gazdasági, társadalmi)*

Ökológiai hatások

A projekt során a természetvédelmi értékek számára ideális állapot kialakítását célzó komplex élőhely helyreállítási-fejlesztési tevékenység valósul meg. Ennek egyik fő eleme a napjainkra a teljes bebokrosodás, beerdősülés, ezáltal a degradáció jeleit mutató füves élőhelyek rehabilitációja. A tevékenység másik fő eleme a korábban felszántott, majd szántás után felhagyott, gyomnövényfajokkal terhelt, egyenetlen felszínű, így nehezen kaszálható gyepterületek helyreállítása. A következő elem a megemelt talajvízszint miatt csak korlátozottan használható szénahordó utaknak az új viszonyokra való alkalmassá tétele. A történeti időkben időszakosan szántóként használt gyepterületeket ma arról ismerjük meg, hogy onnan kivágták a fűz, nyár, vagy tölgy hagyásfákat. A gyepek rehabilitációjának munkáját ezek újratelepítésével kívánjuk „megkoronázni”.

A változatos és stabil élőhelyi viszonyok biztosítása révén egy a térségre jellemző sajátos életközösség kialakulásának, a természetességi állapotok javításával a meglévő közösségek „kiteljesedésének” teremtünk lehetőséget, a stabilitás pedig a kiemelt természeti értéket képviselő fajok védelmi helyzetét szolgálja. A projektben megcélzott tevékenységek a Kesznyétei Sajó-öböl Natura 2000 terület 2 jelölő élőhelyének, 41 jelölő madárfaja közül 21-nek biztosít kedvezőbb életfeltételeket, míg a Baskói-rétek Natura 2000 terület 2 jelölő élőhelyének, 10 jelölő madárfaja közül 7 számára biztosít kedvezőbb életfeltételeket, ami várhatóan a természetességi állapotok és az állományviszonyok javulásában is megmutatkozik.

Társadalmi hatások

A tájrehabilitációs munkálatok abba a folyamatba illenek bele, amelyet 15 éve kezdett meg a Tiszatáj Közalapítvány a BNPI-vel, és helyi szereplőkkel közösen. A nagyüzemi gazdálkodás, és az élőmunkaerő igény csökkentése céljából nem művelt táj újra változatos, mozaikos szerkezetűvé válik. Itt a tájfenntartó gazdálkodás nagyobb élőmunkaerő igénnyel lép majd fel, csökkentve a térségre jellemző magas munkanélküliséget. A területen megtermelt széna segítheti az állattartó gazdaságokat, de akár hazánk külső energiafüggőségét is csökkentheti, ha a rosszabb minőségű szénát erőművekben elégetve abból elektromos áramot nyerünk.

5.2.A.5 . *Kockázatok*

Ökológiai, fenntarthatósági szempontok

- A jelenlegi állapotok fennmaradása és az alprojektben előirányzott tevékenységek, fejlesztések elmaradása nem kockázatokat vet fel, hanem az 5.1.1.pontban részletezett, meglehetősen nagy eséllyel prognosztizálható folyamatokat indukál, illetve ökológiai állapotokat eredményez.

Műszaki kockázatok

A projekt futamideje alatt olyan csapadékos időszak következik be, hogy az állandó belvizek miatt a cserjeirtást végző gépek a munkaterületet megközelíteni, azon dolgozni csak a talajfelszín jelentős károsítása árán tudnának.

- A telepített hagyásfák a lajtkocsiból való öntözés ellenére sem fogannak meg rendkívüli aszályos időjárás esetén. Azokat az őzek, illetve a nyulak, vagy az elszabadult szarvasmarhák károsítják.

Jogi szempont

- A becserjésedett gyepterületet az erdészeti hatóság erdővé nyilváníthatja, a tevékenységet megtiltja, illetve engedélyhez köti.

Társadalmi szempont

- A lakosság a hosszas előkészítő munka során megismerte a célokat. Az idősebb korosztály reménykedve várja az ifjúkorára emlékeztető állapot helyreállítását.

Pénzügyi-gazdasági fenntarthatósági szempont

- A füves élőhelyek fenntartására az agrár- támogatások elegendő fedezetet nyújtanak. A hagyásfák ápolása még legalább 3 évig további költségeket igényel, főleg kedvezőtlen időjárási viszonyok között.

Intézményi szempont

Nincs ilyen jellegű kockázati tényező.

6. A PROJEKT ÜTEMEZÉSE

6.1. A projekt előkészítettségének bemutatása

A korábban leírtaknak megfelelően jelen fejlesztés egy hosszú távú stratégia része. Ennek keretében célzottan vásároltuk a természetvédelmi értékekben gazdag gyepterületeket. Már korábban kísérleteket folytattunk a legmegfelelőbb módszerek kidolgozására, részben az FVM, részben a KAC, részben a Jedlik Ányos kutatási program keretében. Közel 100 hektáron már elvégeztük a cserjék eltávolítását, e munkák során kidolgoztuk a legmegfelelőbb, és legköltséghatékonyabb módszereket, amelyek jelentős mértékben segítettek ezen pályázat előkészítését.

Az eddig kivitelezett ütemhez kapcsolódó feladatok végrehajtása során megfelelő tapasztalatot szerzett a személyi állomány mind az elszámolás, mind a végrehajtás terén.

6.2. Intézkedési terv a projekt előkészítésre

Főbb előkészítési tevékenységek

PROJEKTELEM	ELŐKÉSZÍTÉSI TEVÉKENYSÉG	ELSZÁMOLHATÓ KÖLTSÉG [Ft]	IGÉNYELT TÁMOGATÁS [Ft]
I. ELŐKÉSZÍTÉSI FÁZIS	Projektmenedzsment		
	Hatástanulmány		
	Kulturális örökségvédelem tanulmánya		
II. TERVEK	Kiviteli terv		
	Vízjogi engedély		
III. PÁLYÁZATI DOKUMENTÁCIÓ	Részletes megvalósíthatósági tanulmány		
	Költség-haszonelemzés		
	Adatlap vonatkozó részei		
	Mellékletek		
	Nyilatkozatok		
	Nyilvánosság, PR		

A fenti előkészítési tevékenységek végrehajtását további olyan tevékenységek egészítik ki, amelyek költséggel járnak, de ezek elszámolása nem a pályázathoz kapcsolódóan történik meg.

Az előkészítési időszakban várhatóan egy összevont közbeszerzési eljárás lefolytatására kerül sor, részajánlatokkal. Ez magában foglalja az összes tervezői feladatot, az egyes alprojektek vonatkozásában. Azaz az egybeszámítási szabályok alkalmazásakor a jelen pályázattal párhuzamosan futó egyéb pályázatainkat illetve a közalapítvány rendszeres tevékenységeit is figyelembe vettük. A közalapítvány éves közbeszerzési terve már a jelen pályázatban foglalt közbeszerzés köteles tevékenységek figyelembevételével készült. Természetesen amennyiben szükséges a megfelelő összevonásokat a megvalósítási időszak tevékenységeire is kiterjesztjük.

6.3. Rövidítések

BNPI	Bükk Nemzeti Park Igazgatóság
EMT	Előzetes megvalósíthatósági tanulmány
KTK	Kesznyéteeni Tájvédelmi Körzet
KEOP	Környezet és Energia Operatív Program
KVVM	Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium

6.4. A projekt megvalósításának ütemterve

Az ütemezést a jelenleg érvényes és releváns jogszabályi feltételeknek megfelelően terveztük, egy minimális időbeli ráhagyással. További szempont volt a reális indíthatóság és a pályázati útmutatóban szereplő végrehajtásra szabott időpontok betartása.

Természetvédelmi projekt révén azonban a legjelentősebb megkötéseket éppen az időjáráshoz, vegetációs időszakhoz való igazodás jelentette. Az ütemterv meghatározásakor az egyes folyamatok egymásra épülését és a projektmenedzsment szervezet sajátosságait is számításba vettük.

6.4. A projekt megvalósításának ütemterve

A Tiszatáj Közalapítvány Kesznyéteeni TK-ban lévő ártéri rétjeinek, és a Baskón lévő hegyi rétjeinek rehabilitációja	január	február	március	április	május	június	július	augusztus	szeptember	október	november	december	január	február	március	április	május	június	július	augusztus	szeptember	október	november	december	január	február	március	április	május	június	július	augusztus	szeptember	október	november	december
	2009												2010												2011											
I. Megalapozó feladatszakasz																																				
Hatástanulmány																																				
Régészeti feltárás tanulmánya (kulturális örökségvédelem)																																				
Projektmenedzsment kiválasztása																																				
Projektmenedzsment																																				
II. Tervezési engedélyezési szakasz																																				
Környezetvédelmi engedélyezés																																				
Vízjogi engedély																																				
III. Pályázati dokumentáció																																				
Részletes megvalósíthatósági tanulmány																																				
Költség haszon elemzés																																				
Adatlap vonatkozó részei																																				
Mellékletek																																				
Nyilatkozatok																																				
Nyilvánosság, PR																																				
RMT, KHE jóváhagyás																																				
Projektzárás																																				
IV. Részletes kiviteli tervek																																				
Vízjogi engedélyes terv készítése																																				
Kiviteli terv																																				
V. Közbeszerzési dokumentációk összeállítása (érintett tenderek)																																				

MEGVALÓSÍTÁSI SZAKASZ

A Tiszatáj Közalapítvány Kesznyéteeni TK-ban lévő ártéri rétjeinek, és a Baskón lévő hegyi rétjeinek rehabilitációja	január	február	március	április	május	június	július	augusztus	szeptember	október	november	december	január	február	március	április	május	június	július	augusztus	szeptember	október	november	december	január	február	március	április	május	június	július	augusztus	szeptember	október	november	december														
	2011												2012												2013												2014													
Megvalósítás főbb elemei																																																		
Közbeszerzési eljárás																																																		
Régészeti felügyelet biztosítása																																																		
Eszközvásárlások																																																		
Vízépítés és kapcsolódó tevékenységek																																																		
Megközelítést segítő beruházások																																																		
Mémók, műszaki ellenőr, technikai minőségbiztosítás																																																		
Projekt keretében végzett szolgáltatások (előhelyrehabilitáció: az EMT szerinti bontásban)																																																		
Tájékoztató																																																		
Üzemeltetési engedélyezés																																																		
Projektmenedzsment																																																		
Könyvvizsgálat																																																		
Projektzárás																																																		

7. A TANULMÁNY MELLÉKLETEI

7.2. MELLÉKLET

7.2.1. TÉRKÉP ÁLTALÁNOS INFORMÁCIÓKKAL A PROJEKT MEGVALÓSÍTÁSI TERÜLET KÖRNYEZETÉBEN A VÉDETT TERMÉSZETI TERÜLETEK, EBBŐL SAJÁT VAGYONKEZELÉSBE LEVŐ TERÜLETEK, NATURA 2000 TERÜLETEK, NEMZETKÖZI EGYEZMÉNY HATÁLYA ALÁ TARTOZÓ TERÜLETEK

7.2. MELLÉKLET

7.2.2. TÉRKÉPEK A PROJEKTTERÜLETRŐL

